EDUSKUNNAN KANSLIA
RIKSDAGENS KANSLI

LAUSUNTO

17.5.2022

Erkki Kurikka
tarkastuspäällikkö
sisäinen tarkastus

Tarkastusvaliokunnalle

Sisäisen tarkastuksen toiminta 2021

1. Sisäisen tarkastuksen tarkoitus

Sisäinen tarkastus on toiminnan kehittämistä tukeva toiminto. Sen tehtävänä on tuottaa ylimmälle johdolle tietoa eduskunnan kanslian sisäisen valvonnan, riskienhallinnan sekä johtamisen ja hallinnon riittävyydestä, luotettavuudesta ja toimivuudesta. Käytännössä sisäinen tarkastus tarkastaa ja arvioi eduskunnan kanslian toimintaa, taloutta ja hallintoa ja tuottaa ehdotuksia niiden kehittämiseksi. Sisäinen tarkastus toimii kanslian muista yksiköistä riippumattomana toimintona kansliatoimikunnan ja hallinnollisesti eduskunnan puhemiehen alaisuudessa.

2. Tarkastukset 2021

Sisäinen tarkastus saavutti vuoden 2021 toiminnalliset tavoitteet tyydyttävästi. Kansliatoimikunnan hyväksymään työohjelmaan sisältyneistä tarkastuksista vuoden aikana valmistuivat suositusten toteutumisen seurantatarkastus sekä ryhmäkansliarahan käytön ja kirjanpidon tarkastus vuodelta 2020. Edellisen vuoden puolella käynnistynyt riskienhallinnan tarkastus muutettiin konsultointihankkeeksi, jolla pyrittiin tukemaan turvallisuusosastolla käynnistynyttä riskienhallinnan kehittämishanketta. Kaksi tarkastusta jäi toteutumatta vuosisuunnitelman ulkopuolelta tulleen tarkastustoimeksiannon takia. Lisäksi toteutumatta jäämiseen vaikutti se, että ryhmäkansliarahan käytön tarkastus osoittautui suunniteltua suuritöisemmäksi. Työohjelmassa ei ollut myöskään varauduttu whistleblowing-järjestelmän valmisteluihin, joiden vetovastuu tuli sisäisen tarkastuksen tehtäväksi.

Suositusten toimeenpanon seurantatarkastuksessa selvitin, olivatko aiemmissa tarkastuksissa annetut kehittämissuositukset toteutuneet ja olivatko niiden taustalla olleet poikkeamat korjaantuneet. Avoimia suosituksia tarkastuksen alussa oli kuusi. Seurantatarkastuksessa voitiin todeta, että näistä viisi oli pantu toimeen ja näiden taustalla olleet puutteet olivat korjaantuneet.

Ryhmäkansliarahan käyttöä ja kirjanpitoa tarkastetaan vuosittain eduskuntaryhmistä annetun lain (979/2012) velvoittamana. Ryhmäkansliamallissa mukana oleville ryhmille maksetun avustajatuen käyttö ei lähtökohtaisesti kuulunut tarkastusalueeseen. Käytännössä näitäkin kuitenkin tutkittiin, koska varojen käyttöä ei ryhmien kirjanpidossa ole eriytetty tulonlähteittäin.

Kokonaisuutena tarkastellen ryhmäkansliarahan käyttö vuonna 2020 oli pääosin eduskuntaryhmistä annetun lain ja hyväksyttyjen periaatteiden mukaista. Kaikkien ryhmien kohdalla poikkeamien määrä jäi vähäiseksi, osalla poikkeamia ei todettu lainkaan. Aiemmissa tarkastuksissa esitetyt toimintatapojen kehittämissuositukset – esimerkiksi matkalaskukäytäntöjä koskevat

suositukset – oli otettu hyvin huomioon. Havaitut poikkeamat tai epäselvyydet olivat luonteeltaan enimmäkseen teknisiä ja euromääräisesti vähäisiä.

Havaitut ryhmäkansliarahan käyttöön liittyvät epäselvyydet ja poikkeamat liittyivät edelleen lähinnä tapaamisilmoitusten sisältöön, mutta tarkastuksen perusteella näitäkin poikkeamia oli selvästi edellisvuotta vähemmän.

Todetut tekniset poikkeamat ilmenivät yleisimmin kirjanpidon tositteiden ja niiden liitteiden sekä tositemerkintöjen puutoksina. Muutamissa ryhmissä ryhmäkansliarahasta oli koronatilanteen takia korvattu työntekijöiden kodin ja työpaikan välisiä taksiajoja ottamatta niitä huomioon verotettavana etuutena. Summat eivät kuitenkaan olleet merkittäviä.

Hyväksytyn työohjelman ulkopuolella sisäinen tarkastus teki puhemiehen pyynnöstä selvityksen eduskunnan kameravalvontatallenteiden päätymisestä julkisuuteen. Tallenteet liittyivät tapahtumaan, jossa edustaja Sipilä joutui Eduskuntatalon lähistöllä väkivallanteon kohteeksi. Valvontakamerakuva on lähtökohtaisesti salassa pidettävää, ja kun MTV Uutisten julkaisema video tapahtumasta oli asiantuntija-arvioiden mukaan eduskunnan kameravalvonnan kuvaa, salassa pidettävää tietoa voitiin katsoa vuotaneen julkisuuteen. Selvityksessä kävi ilmi, että eduskunnan silloisella turvallisuusjohtajalla oli motiivi tallenteiden luovuttamiseen, mutta aukotonta näyttöä teosta ei saatu. Selvityksen jo valmistuttua turvallisuusjohtaja myönsi luovuttaneensa tallennetiedot.

Selvityksen yhteydessä eräissä turvallisuusosaston järjestelmissä ja niiden käytössä sekä ohjeistuksessa havaittiin muutamia puutteita. Osasto ryhtyi välittömästi korjaaviin toimiin.

Selvityksessä kävi ilmi myös, että viestintäohjeita ei ollut kaikin paikoin sisäistetty. Tarkastuksessa saatettiin todeta myönteisenä havaintona, että kanslian johtoryhmä oli sittemmin saanut eduskuntatiedotuksen järjestämänä kriisiviestintäkoulutusta.

3. Konsultointi

Tarkastusten ohella annoin vuoden mittaan neuvontaa kanslian muille yksiköille ja eduskuntaryhmien ryhmäkanslioille sisäisen valvonnan kysymyksissä. Sisäinen tarkastus myös valmisteli kanslian johtoryhmän hyväksyttäväksi sisäisen valvonnan arviointi- ja vahvistuslausuman. Se sisältyy kanslian toimintakertomukseen. Arviointi- ja vahvistuslausuman mukaan eduskunnan kanslian sisäisen valvonnan arvioidaan olevan toiminnan laajuuteen nähden asianmukaista.

Arviointi- ja vahvistuslausumassa todetaan muun muassa kyberturvallisuuden häirinnän ja vakoilun lisääntyneen. Kohteina olivat erityisesti mobiili- ja etäpalvelut. Lisäksi edustajiin kohdistuvien sosiaalisen median häirintätapausten havaittiin lisääntyneen. Haavoittuvuuksien hallinta työllisti tietohallintoa merkittävästi. Tietojen kalastelukoulutus vähensi käyttäjätunnusten ja salasanojen tietovuotoja kalastelijoille.

Lausuman tausta-arvioinneissa todettiin myös, että koronapandemian aikana toimintojen digitalisointi oli edennyt ripeästi. Mobiilit ja etäkäyttöiset IT-palvelut mahdollistavat ajasta ja paikasta riippumattoman etätyöskentelyn. Toimenpiteitä tietojärjestelmien häiriöttömyyden ja käytettävyyden parantamiseksi ja mobiilikäytön helpottamiseksi oli jatkettu myös 2021.

Eduskunnan kanslian riskienhallinta nousi arviointi- ja vahvistuslausumassa keskeiseksi kehittämiskohteeksi. Käytössä ovat vuotuiset riskiarvioinnit, joissa esitetään toimenpiteet

merkittävimpien riskien hallinnan kehittämiseksi. Toimenpiteiden toteutusaikatauluja -vastuita ei kuitenkaan ole usein määritelty. Ongelmana on myös riskien yhteismitallistamisen hankaluus ja siitä aiheutuva vaikeus saada kokonaiskuva kanslian riskeistä, kun osastot raportoivat riskinsä omien tavoitteidensa kannalta. Käytännössä osastojen riskiarvioiden päivitykset noudattavat pääosin aiempien vuosien arvioita.

Nykyinen riskienhallintamalli ei siis tue riittävän tehokkaasti sisäisen valvonnan riittävyyden ja toimivuuden varmistamista. Ongelmat on tiedostettu ja turvallisuusosasto on jo käynnistänyt työn riskienhallinnan kehittämiseksi.

4. Yhteistyö tilintarkastajien kanssa

Sisäisen tarkastuksen toimintaperiaatteiden mukaisesti tarkastuspäällikkö huolehtii eduskunnan kanslian ja eduskunnan tilintarkastajien välisen yhteistyön koordinoinnista ja sen edellyttämästä riittävästä yhteistyöstä ja yhteydenpidosta tilintarkastajien kanssa. Koordinoinnilla pyritään varmistamaan, että tarkastustoiminta on riittävän kattavaa ja ettei päällekkäistä työtä tehdä.

5. Sisäisen tarkastuksen työohjelma 2022

Kansliatoimikunta vahvisti (KTK 16.12.2021 § 10) sisäisen tarkastuksen vuoden 2022 työohjelmaan kuuluviksi seuraaviin alueisiin kohdistuvat tarkastukset:

- IT-laitteiden elinkaaren hallinta
- ryhmäkansliarahan käyttö ja kirjanpito
- eduskunnan materiaalihallinto
- poikkeusoloihin varautuminen
- hankintatoimi